

Vlaams
Parlement

ingediend op **741** (2015-2016) – Nr. 1
19 april 2016 (2015-2016)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door viceminister-president Hilde Crevits

over lerarenopleidingen versterken.
Wervende en kwalitatieve lerarenopleidingen
als basispijler voor hoogstaand onderwijs

INHOUD

1.	Situering	4
1.1.	Beleidslijnen en doelstellingen	4
1.2.	Aanpak	5
1.3.	Lerarenopleidingen vandaag	6
1.3.1.	Huidig structuur	6
1.3.2.	Huidige participatie	7
2.	Uitgangspunten	10
2.1.	De lerarenopleiding staat niet op zich	10
2.2.	Kenmerken van de lerarenopleiding	11
2.3.	De organisatie van de lerarenopleiding	11
3.	Bouwstenen	13
3.1.	Versterkte instroom	13
3.2.	Wervende kwalitatieve lerarenopleidingen	13
3.2.1.	Lerarenopleidingen op bachelor- en masterniveau met een traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers	14
3.2.2.	Onderzoek profiel onderwijs op niveau 5 VKS	15
3.2.3.	Integratie domeinexpertise en expertise in het leraarschap	15
3.2.4.	Specifieke inhoudelijke aandachtspunten lerarenopleidingen	16
3.2.5.	Operationalisering basiscompetenties en beroepsprofiel	16
3.2.6.	Concrete invulling toekomstige lerarenopleidingen	16
3.2.7.	Educatieve master voor de leraar secundair onderwijs	17
3.2.8.	Kwaliteitszorgstelsel hoger onderwijs	18
3.3.	Transitie lerarenopleidingen en landschap	19
3.3.1.	Timing transitie	19
3.3.2.	Onderwijsbevoegdheid	19
3.3.3.	Organisatiemodel lerarenopleidingen - Nieuw Project	21
3.3.4.	Financiële ondersteuning van de transitie	22
3.4.	Vlaanderenbreed netoverschrijdend stageregistratiesysteem	23
3.5.	Regelgevend kader hoger onderwijs	24
4.	Verdere stappen en timing	25
5.	Voorstel van beslissing Vlaamse Regering	26
6.	Bijlagen	27
6.1.	Niveaudecriptoren cfr art.II.141. Codex Hoger Onderwijs	27

SAMENVATTING

Vandaag kent Vlaanderen twee soorten lerarenopleidingen die door drie types instellingen worden aangeboden. De huidige lerarenopleidingen hebben hierdoor geen eenduidige plaats of niveau in het onderwijslandschap. De verschillende aanbieders beschikken over waardevolle maar verschillende expertise. Tevens verschilt de toegankelijkheid en flexibiliteit naargelang de aanbieder. Niettegenstaande het feit dat ons onderwijs veel vertrouwen krijgt, kampen de lerarenopleidingen en het lerarenberoep al te vaak met een negatieve maatschappelijke beeldvorming.

We versterken de instroom, hervormen onze lerarenopleidingen en positioneren ze duidelijk binnen het hoger onderwijs met als doel kwalitatief en faciliterend op te treden naar de studenten, de startende leerkrachten en het gehele werkveld.

De kwaliteit van ons onderwijs hangt in hoge mate af van de kwaliteit van de leerkrachten. Het beroep en de opleiding moeten wervend zijn voor alle potentiële instromers. Jongeren en zij-instromers met passie, ambitie, kunde en kennis moeten opnieuw met overtuiging kiezen voor het beroep van leraar. Met deze doelen voor ogen versterken en hervormen we de lerarenopleidingen.

Dit realiseren we aan de hand van de volgende beleidskeuzes:

- We versterken de instroom via een verplichte niet-bindende toelatingsproef.
- Alle toekomstige lerarenopleidingen worden bachelor- en masteropleidingen onder eindverantwoordelijkheid van respectievelijk de hogescholen, de universiteiten en de School of Arts. Dit impliceert onder meer dat jongeren als basisopleiding meteen kunnen kiezen om leraar te worden en dit zowel op bachelor- als masterniveau.
- Het toekomstige aanbod wordt transparanter en blijft op maat van (generatie)studenten en zij-instromers. Flexibiliteit en toegankelijkheid zijn daarbij kritische succesfactoren. Binnen iedere lerarenopleiding worden zowel een traject voor (generatie)studenten als voor zij-instromers voorzien zodat maximaal kan worden ingespeeld op de voorkennis en noden van beide doelgroepen.
- Bij het uittekenen van de nieuwe lerarenopleidingen zetten we in op de kennis van de te onderwijzen vakinhoud net zoals op de noodzakelijke didactische vaardigheden alsook klasmanagement.
- We onderzoeken of een profiel in onderwijs op niveau 5 Vlaamse Kwalificatiestructuur noodzakelijk is.
- De expertise van de huidige aanbieders wordt gebundeld binnen de hogescholen/universiteiten. Van daaruit krijgen de toekomstige lerarenopleidingen vorm.
- We faciliteren de lerarenopleidingen en het werkveld door het ontwikkelen van een Vlaanderenbreed stageregistratiesysteem met als doel samenwerking en minder planlast.

In dialoog met de belanghebbenden werken we deze conceptnota uit in een vernieuwd decreet. De volledige hervorming realiseren we door nog deze legislatuur het decretale kader te verankeren. Deze hervorming kent raakvlakken met de uitbouw van HBO5 als volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs en de hervorming van het Volwassenenonderwijs.

1. SITUERING

1.1. Beleidslijnen en doelstellingen

De hervorming van de lerarenopleiding en het loopbaanpact zijn twee belangrijke elementen uit het Regeerakkoord die betrekking hebben op de lerarenloopbaan.

Deze conceptnota tekent het kader uit voor de hervorming van de lerarenopleidingen. Voor het loopbaanpact werd reeds een startnota goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 9 oktober 2015. Keuzes die gemaakt worden met betrekking tot de versterking van de lerarenopleidingen worden afgetoetst met het loopbaanpact en vice versa.

De huidige Vlaamse Regering draagt de kwaliteit van de lerarenopleidingen hoog in het vaandel en stelt in haar Regeerakkoord 2014-2019 het volgende:

“De kwaliteit van ons onderwijs hangt in hoge mate af van de kwaliteit van de leerkrachten: onderwijs gebeurt in de klas en in de school. Met dat doel voor ogen hervormen we de lerarenopleiding en verwachten we van de pedagogische begeleidingsdiensten dat ze zich bijsturen. Instromers zullen moeten deelnemen aan een niet-bindende toelatingsproef. Met de onderwijsverstrekkers en de vakorganisaties sluiten we een pact om de lerarenloopbaan aantrekkelijker te maken en beroepsuitval te verminderen.”

...

“We hervormen de lerarenopleiding. De beleidsevaluatie en de rapporten van de thematische werkgroepen kunnen daartoe een aanzet geven. In elk geval zullen instromers in de lerarenopleidingen voor inschrijving moeten deelnemen aan een niet-bindende toelatingsproef. Deze niet-bindende toelatingsproef wordt na 3 jaar geëvalueerd. Bij het uittekenen van de nieuwe lerarenopleiding zetten we in op de kennis van de te onderwijzen vakinhoud net zoals op de noodzakelijke didactische vaardigheden alsook klasmanagement. Van onderwijsinstellingen verwachten we dat ze hun verantwoordelijkheid nemen door voldoende stageplaatsen aan te bieden.”

...

“We stimuleren onderzoek gericht op het didactisch handelen van leraren (praxisonderzoek) en het versterken ervan.”

Uit het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019 en de beleidsnota zijn, naast de globale doelstelling ‘het aantrekkelijker maken van de lerarenopleiding en het lerarenberoep’, de doelstellingen rond de lerarenopleiding samen te brengen in vier grote lijnen:

- Strategieën ontwikkelen voor een brede en kwaliteitsvolle instroom in de lerarenopleiding;
 - Jongeren en zij-instromers met ambitie én kunde moeten opnieuw met overtuiging kiezen voor het beroep van leraar;
 - Wervende opleidingen aanbieden;
 - Een verplichte niet-bindende toelatingsproef organiseren.
- De inhoud van de lerarenopleiding versterken en actualiseren;
 - Alle lerarenopleidingen zetten versterkt in op de kennis van de te onderwijzen vakinhoud en -didactiek, didactische vaardigheden, klasmanagement, diversiteit,

- grootstedelijke context en inzicht in organisatieprincipes van scholen en van goed schoolbeleid;
- Voor de lerarenopleiding kleuter- en lager onderwijs wordt de didactiek van Nederlands als vreemde taal extra versterkt;
 - Actualisatie van de basiscompetenties en het beroepsprofiel in functie van de resultaten en aanbevelingen van de visitaties, de evaluatie van de lerarenopleiding en de daaropvolgende beleidsgroepen.
- Maatregelen nemen die versnippering van het aanbod tegengaan en samenwerking tussen aanbieders bevorderen;
- Betere samenwerking tussen de aanbieders zodat het aanbod minder versnipperd georganiseerd is en behoeftedekkend blijft voor (generatie)studenten en zij-instromers.
 - Onderzoek stimuleren gericht op het didactisch handelen van leraren.
- De weg van de opleiding naar de uitoefening van het beroep van leraar faciliteren;
- Lerarenopleidingen en werkveld komen samen tot een werkbaar model van samenwerking dat minder planlast genereert en elkaar versterkt. Onder andere de organisatie van stage, die een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is, wordt samen opgenomen.
 - Actualisatie van de basiscompetenties en het beroepsprofiel in functie van de resultaten en aanbevelingen van de visitaties, de evaluatie van de lerarenopleiding en de daaropvolgende beleidsgroepen.

1.2. Aanpak

De lerarenopleidingen zijn de afgelopen jaren vaak tegen het licht gehouden: er was de visitatie en hervisitatie van de specifieke lerarenopleidingen, de visitatie van de bacheloropleidingen kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs, de beleidsevaluatie van de lerarenopleidingen en de daaropvolgende beleidsgroepen. Het geheel van al deze **rapporten** heeft een schat aan informatie opgeleverd die mee de basis vormde voor het uitwerken van de nota.

Ter voorbereiding van deze conceptnota werd een **Task Force Lerarenopleidingen** opgericht. Deze Task Force bestond uit een vertegenwoordiger van VVS, drie vertegenwoordigers van de Centra voor Volwassenenonderwijs, drie vertegenwoordigers van de hogescholen, drie vertegenwoordigers van de universiteiten, een vertegenwoordiger van het OVSG, een vertegenwoordiger van het POV, een vertegenwoordiger van het GO!, een vertegenwoordiger van het Katholiek Onderwijs Vlaanderen en een vertegenwoordiger van VELOV. Parallel werd afgestemd met de **vakorganisaties**.

De Task Force formuleerde uitgangspunten voor het versterken van lerarenopleidingen. Deze vormen het toetsingskader voor de hervorming van de lerarenopleidingen.

Rekening houdende met het Regeerakkoord en dit toetsingskader formuleerde de Task force bouwstenen voor de hervorming en versterking van de lerarenopleidingen.

1.3. Lerarenopleidingen vandaag

1.3.1. Huidig structuur

Het decreet van 15 december 2006 betreffende de lerarenopleidingen in Vlaanderen heeft de basis gelegd voor de huidige structuur en organisatie van de lerarenopleidingen. Sinds 1 september 2007 zijn er nog twee soorten lerarenopleidingen, namelijk een geïntegreerde lerarenopleiding (GLO), waarbij gedurende de gehele opleiding een integratie van vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische onderdelen wordt nagestreefd, en een specifieke lerarenopleiding (SLO) na een vakinhoudelijke basisopleiding of een beroepservaring.

De **geïntegreerde lerarenopleidingen** worden aangeboden door **hogescholen**. Deze opleidingen leiden tot de graad van bachelor in onderwijs, respectievelijk in kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs. De studieomvang van deze bacheloropleidingen bedraagt **180 studiepunten**, met een praktijkcomponent van 45 studiepunten. Deze opleidingen zijn, zoals alle bacheloropleidingen, **ingeschaald op niveau 6** van de Vlaamse kwalificatiestructuur.

De **specifieke lerarenopleidingen** worden aangeboden door hogescholen (**School of Arts**) , **universiteiten** en **centra voor volwassenenonderwijs** (CVO). De hogescholen (School of Arts) bieden deze SLO aan voor de afgestudeerden in de masteropleidingen in de studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst en Muziek en podiumkunsten en voor de bachelor dans. Decretaal was ook de mogelijkheid voorzien dat ook hogescholen een SLO zouden kunnen inrichten voor andere professionele bacheloropleidingen, maar daartoe is geen vraag gekomen. De universiteiten bieden de SLO aan voor afgestudeerden van hun masteropleidingen. De CVO's bieden de SLO aan voor iedereen (afgestudeerden secundair onderwijs, professionele en academische bacheloropleidingen en masteropleidingen, ...). Daarnaast wordt er ook een SLO aangeboden, voor leraren Protestantse godsdienst, door de Evangelische Theologische Faculteit Heverlee en werken drie CVO's samen met de Moslimexecutieve.

De SLO's hebben een studieomvang van **60 studiepunten**. Zowel de omvang van de praktijkcomponent als van de theoretische component bedraagt 30 studiepunten. De praktijkcomponent kan worden aangereikt als een preservicetraining of als een inservicetraining (LIO-baan) of als een combinatie van beide.

Een SLO kan in drie vormen worden aangeboden:

- als een aparte opleiding voor mensen die vanuit een beroepservaring de stap naar het lerarenberoep willen zetten,
- als een aansluitende opleiding bij een vakinhoudelijke opleiding (na of gedeeltelijk samen met een professionele bachelor of master),
- als een gedeeltelijk ingebouwde opleiding als afstudeerrichting van een vakinhoudelijke opleiding.

Voor de hogescholen en universiteiten betekent dit laatste concreet dat zij een SLO voor 30 studiepunten kunnen laten indalen in een masteropleiding van 120 studiepunten. Zij kunnen ook 15 studiepunten als keuzepakket aanbieden in het opleidingsprogramma van de academische bacheloropleiding.

De **SLO's** zijn **niet ingeschaald** in de Vlaamse kwalificatiestructuur.

Met het decreet van 2006 werd gestreefd naar een maximale gelijkvormigheid van de verschillende lerarenopleidingen. Dit komt onder meer tot uiting in de beroepsprofielen en basiscompetenties en het gemeenschappelijk diploma van leraar. Zo krijgt al wie een opleiding

tot leraar met succes afrondt, het diploma van leraar, ongeacht de aard van het opleidingsinstituut, het specifiek gevolgde traject of de wijze waarop de praktijkcomponent wordt ingevuld.

Wat het beroepsprofiel betreft, heeft de Vlaamse Regering één beroepsprofiel van leraar vastgesteld, ongeacht het onderwijsniveau. De **basiscompetenties** verschillen per niveau: **kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs**.

1.3.2. Huidige participatie

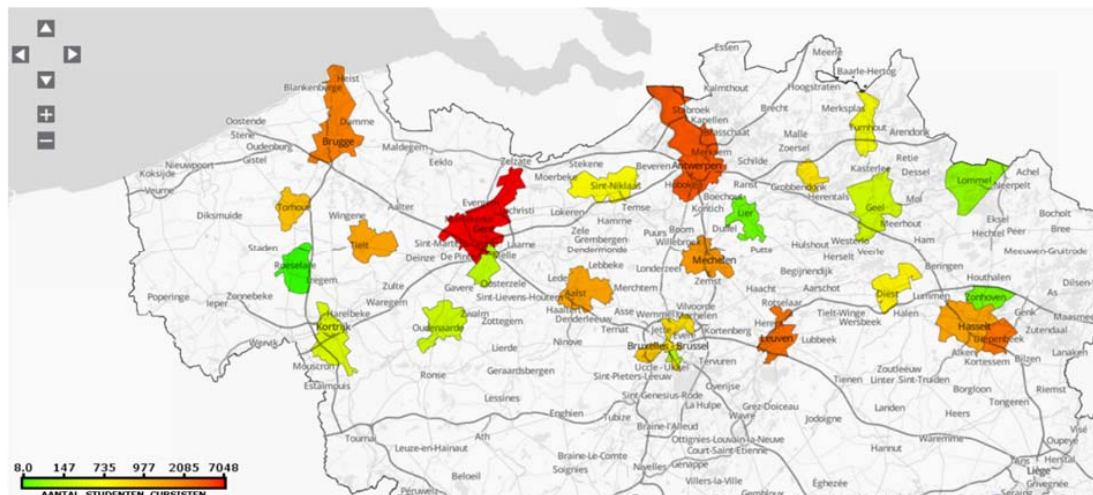
In het academiejaar 2014-2015 werd de professionele bacheloropleiding in het onderwijs, **geïntegreerde lerarenopleidingen**, aangeboden in 15 hogescholen¹ (GLO). In deze opleidingen werden **21.609 unieke studenten** geteld. Daarvan volgden 22,56% de bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs, 33,04% de bachelor in het onderwijs: lager onderwijs en 44,40% de bachelor in het onderwijs: secundair onderwijs. In deze professionele bacheloropleidingen zijn 1.001 studenten (of 4,63%) werkstudent.

In het hoger onderwijs worden de **specifieke lerarenopleidingen** aangeboden door 5 hogescholen, binnen de **School of Arts**, en 5 **universiteiten** (SLO HO). Bij de hogescholen gaat het over SLO's na master in de kunsten (audiovisuele en beeldende kunst, muziek en podiumkunsten) en de SLO dans. In het academiejaar 2014-2015 telden de SLO's **1.809 unieke studenten**, waarvan 456 in de SLO's aangeboden door de hogescholen en 1.353 in de SLO's aangeboden door de universiteiten.

In het **volwassenenonderwijs** waren in de referteperiode 2014-2015 **9.355 unieke cursisten** ingeschreven in de specifieke lerarenopleidingen (SLO CVO). Deze werden aangeboden in 23 CVO's. Van deze cursisten in de SLO's van de CVO's heeft ongeveer 35% een diploma master of hoger, 32% een bachelordiploma, 1% een diploma hoger beroepsonderwijs en 22% een diploma secundair onderwijs. 6% heeft geen diploma secundair onderwijs en van 4% is het diploma ongekend. Het profiel van de cursisten in de SLO's aangeboden door de CVO's is verschillend van deze van de SLO's aangeboden door de hogescholen en de universiteiten.

De **lerarenopleidingen** zijn relatief **fijnmazig ingeplant** in Vlaanderen. Onderstaande kaart toont het aantal ingeschreven studenten en cursisten per gemeente. De grootste concentraties bevinden zich in de studentensteden. Daarnaast is er ook een aanbod in enkele gemeenten waar geen campussen zijn van hogescholen of universiteiten. De databank hoger onderwijs registreert de ingeschreven studenten van de geïntegreerde lerarenopleidingen allen op de hoofdvestigingsplaats van de betreffende hogescholen. Hierdoor bevat onderstaande kaart voor de geïntegreerde lerarenopleidingen niet de detail op niveau van alle vestigingsplaatsen van de hogescholen.

¹ Door fusie van UCLeuven en UC Leuven Comenius Lerarenopleidingen zijn er dat in het academiejaar 2015-2016 nog 14.

Met betrekking tot leeftijd stellen we vast dat de professionele bacheloropleidingen in het onderwijs aangeboden door de hogescholen en de specifieke lerarenopleidingen aangeboden door de hogescholen de universiteiten hoofdzakelijk studenten jonger dan 26 jaar aantrekken. Voor de SLO's van de CVO's bevindt bijna de helft van de cursisten zich in de leeftijdscategorie tussen 26 en 35 jaar.

Leeftijdscategorieën	Studenten GLO	cursisten SLO CVO	cursisten SLO HO
-26j	87,22%	21,8%	74,1%
26-35j	9,23%	48,6%	19,6%
36-45j	2,97%	20,6%	4,5%
46-55j	0,55%	8,4%	1,4%
56+	0,03%	0,5%	0,2%

Van de inschrijvingen aan een SLO van een CVO is meer dan de helft aan het werk en 13% werkzoekend.

	Percentage
Zelfstandige	4,3%
Niet Werkend	2,9%
Onbekend	18,4%
Werkzoekend	13,0%
Vrij Beroep	0,3%
Werknemer	51,2%
Leerling Secundair Onderwijs SenSe/HBO	0,1%
Gepensioneerd	0,0%
Student Hoger Onderwijs	6,5%
Student Universitair Onderwijs	2,9%
Leerling Secundair Onderwijs	0,3%

In de SLO's aan de hogescholen en universiteiten nemen studenten gemiddeld 35 studiepunten op (academiejaar 2014-2015, unieke studenten/ opgenomen studiepunten), aan de CVO's 20 (LUC/12/inschrijvingen – 2014-2015).

2. UITGANGSPUNTEN

Volgende elementen vormen de uitgangspunten voor het versterken van lerarenopleidingen. Ze vormen het toetsingskader voor deze hervorming die gericht is op het verhogen van de kwaliteit van de lerarenopleidingen, met onder andere het versterken van de kennis van de te onderwijzen vakinhoud, de noodzakelijke didactische vaardigheden alsook het klasmanagement, en het aantrekken van voldoende studenten in het kader van de toekomstige aanwervingsbehoeften in het onderwijsveld.

2.1. De lerarenopleiding staat niet op zich

De kwaliteit van ons onderwijs hangt in grote mate af van de kwaliteit van de leraren. De lerarenopleiding is de eerste stap in het professioneel continuüm van het beroep van leraar. Vandaag bestaat er één beroepsprofiel² voor leraar en zijn er drie sets van basiscompetenties³. Samen vormen zij de basis voor het professioneel continuüm van het lerarenberoep, dat loopt vanaf de start in de lerarenopleiding tot het einde van de loopbaan als leraar. Dit **beroepsprofiel** en deze **basiscompetenties** blijven ook in de toekomst het **kader voor de opleiding van leraren**. Met het oog op de leraar van de toekomst is ten eerste een debat over het **bepalen van beheersingsniveaus in competenties**, waaronder 'functioneel geheel 3 De leraar als inhoudelijke expert', doorheen het professioneel continuüm wenselijk. Ten tweede dient zich aansluitend een debat aan over de concrete invulling van het beroepsprofiel en de basiscompetenties.

De lerarenopleiding moet de ideale voorbereiding zijn voor het leraarschap en de basis leggen om hierin te kunnen excelleren. Van **iedere leraar** mag verwacht worden dat hij een **lerarenopleiding** ten laatste aanvat bij instap in het beroep en deze binnen een beperkte periode afrondt.

Het **opleiden en professionaliseren van leraren**, binnen dit professioneel continuüm, is een **gedeelde verantwoordelijkheid** van verschillende actoren: de lerarenopleidingen, de pedagogische begeleidingsdiensten, de aanbieders van professionalisering en de werkgevers/schoolbesturen zelf. Binnen deze eerste fase van het continuüm, met name de opleiding tot leraar, zijn vooral de lerarenopleidingen en de scholen aan zet. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om het kader en de noodzakelijke randvoorwaarden te scheppen waarbinnen alle actoren hun rol ten volle kunnen opnemen.

Leraren en lerarenopleidingen staan niet los van de maatschappij. Toekomstige leraren worden voorbereid op werken met een groep leerlingen, werken in een school, schoolomgeving en bredere maatschappij waarin diversiteit vandaag de norm is.

² Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het beroepsprofiel van de leraar van 5 oktober 2007

³ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren van 5 oktober 2007

2.2. Kenmerken van de lerarenopleiding

Lerarenopleidingen leiden op naar één van de drie basiscompetenties van leraar met name voor leraren in het kleuter-, het lager en het secundair onderwijs.

Een **leraar** is steeds zowel **domeinexpert** als **expert in het leraarschap**. Beide elementen komen aan bod in het opleidingstraject van de leraar. Lerarenopleidingen kunnen verschillen naargelang het onderwijsniveau waarnaar ze opleiden. We gaan na of er nog andere sets van basiscompetenties ontwikkeld moeten worden.

Elke lerarenopleiding moet toegankelijk zijn voor **(generatie)studenten** én voor **zij-instromers**. Onder zij-instromers⁴ begrijpen we de groep van studenten die na een basisopleiding hoger onderwijs en/of praktijkervaring starten in een lerarenopleiding. De **inhoud en methodologie** worden **maximaal aangepast** aan de voorkennis en beginsituatie van de kandidaat. Het te behalen niveau, afhankelijk van de inschaling in de Vlaamse kwalificatiestructuur, moet voor én de (generatie)student én de zij-instromer gelijk zijn.

Gemotiveerde, geëngageerde en getalenteerde studenten moeten worden uitgedaagd om voor een lerarenopleiding te kiezen. Potentiële leraren moeten kunnen kiezen voor een opleiding tot leraar die gericht is op het onderwijsniveau van hun keuze.

Het professioneel opleiden van leraren berust in grote mate op de professionaliteit van de **lerarenopleiders**, die voldoende ontwikkeld en ondersteund moeten worden in hun taak. Om sterke leraren te kunnen vormen, hebben we sterke lerarenopleiders met expertise nodig.

Naast het opleiden van leraren is ook **praktijkgericht (vak)didactisch onderzoek** een taak van elke lerarenopleiding.

2.3. De organisatie van de lerarenopleiding

Lerarenopleidingen zijn opleidingen van het hoger onderwijs⁵. Ze krijgen een **niveau** toegewezen binnen de **Vlaamse Kwalificatiestructuur** en worden volledig ingeschreven in de geldende **kwaliteitscontrole van het hoger onderwijs**.

Het **aanbod** van lerarenopleidingen moet **transparant, flexibel en divers** zijn. Om dit mogelijk te maken, moet voor de toekomstige lerarenopleidingen de organisatie efficiënt gebeuren en is voldoende **kritische massa** essentieel.

⁴ In deze conceptnota doen we geen uitspraken over nuttige of artistieke ervaring die voor welbepaalde ambten en vakken kan meetellen als onderdeel van een bekwaamheidsbewijs en voor de geldelijke anciënniteit in het onderwijs.

⁵ Vlaamse codex hoger onderwijs Art II.57 Het hoger onderwijs omvat opleidingen die leiden tot de graad van bachelor en de graad van master en opleidingen van het hoger beroepsonderwijs die leiden tot een diploma van gegradueerde en specifieke lerarenopleidingen die leiden tot een diploma van leraar. Het hoger onderwijs omvat ook de opleidingen die kunnen afgesloten worden met een postgraduaatgetuigschrift. Bovendien wordt in het hoger onderwijs ook de graad van doctor verleend.

Aan een instelling voor hoger onderwijs kan geen secundair onderwijs of aanvullend beroepsonderwijs georganiseerd worden.

Elke instelling die een lerarenopleiding zal organiseren, moet voldoende (garanties voor) capaciteit kunnen voorleggen om kwalitatief onderwijs te kunnen aanbieden en dit zowel op het vlak van onderwijs, onderzoek, personeel en infrastructuur.

De huidige **sterktes** van de verschillende lerarenopleidingen moeten in een toekomstig model zo optimaal mogelijk worden **gehonoreerd** en de huidige **zwaktes** worden **weggewerkt**.

3. BOUWSTENEN

3.1. Versterkte instroom

Het regeerakkoord stelt dat iedere instromende student voor inschrijving een **verplichte niet-bindende** toelatingsproefaflegt.

In samenwerking met het werkveld wordt een toelatingsproef voor de bacheloropleidingen tot leraar ontwikkeld. De VLHORA ontving een subsidie van 75.000 euro ten behoeve van de ontwikkeling van deze verplichte niet-bindende toelatingsproef. Volgende timing wordt vooropgesteld:

- april 2016: lanceren van de pilot bij eerstejaarsstudenten,
- mei tot september 2016: verwerken resultaten en verfijnen van het instrument,
- oktober 2016: eerste toets bij de pas ingeschreven studenten aan de lerarenopleidingen,
- november tot december 2016: verwerken van de resultaten en verfijnen van het instrument,
- academiejaar 2017-2018: test hanteren vóór de inschrijvingen,
- 2020: evaluatie verplichte niet-bindende toelatingsproef.

De instap in de lerarenopleiding vormt de eerste mijlpaal van het professioneel continuüm. Een verplichte niet-bindende toelatingsproef zal potentiële studenten helpen om een beter zicht te krijgen op de vereisten van het lerarenberoep en hun eigen mogelijkheden. Zo kunnen ze met meer overtuiging en inzicht kiezen om leraar te worden. Voor de start van hun opleiding krijgen potentiële studenten inzicht in hun sterke en minder sterke punten en komen ze te weten waar ze eventueel kunnen bijschakelen. Bij inschrijving kan de link gemaakt worden tussen de toelatingsproeven de aanvangsdiagnostiek in de opleiding. Inzicht wordt verworven over welke competenties binnen een opleiding kunnen worden bijgeschaafd en voor welke de student, andere, externe hulpbronnen moet zoeken.

3.2. Wervende kwalitatieve lerarenopleidingen

Het Regeerakkoord stelt terecht dat onderwijs in hoge mate afhangt van de kwaliteit van onze leerkrachten: onderwijs gebeurt in de school en met groepen leerlingen. Leerkrachten zijn een kritische succesfactor voor de kwaliteit van ons onderwijs. Naast geduld, engagement en passie wordt de kwaliteit van leerkrachten sterk bepaald door het niveau en de kwaliteit van hun opleiding waarin, zoals opgenomen in het Regeerakkoord, de kennis van de te onderwijzen vakinhoud, de noodzakelijke didactische vaardigheden alsook het klasmanagement een belangrijke plaats innemen. Op deze componenten wordt ingezet bij het uittekenen van de toekomstige lerarenopleidingen. Ook wordt aandacht gevraagd voor aanvangsbegeleiding van startende leraren.

Dit wensen we te realiseren door maatregelen te nemen die een impact hebben op het niveau en de inhoud van de opleidingen, de basiscompetenties en het beroepsprofiel en het geldende kwaliteitszorgstelsel voor lerarenopleidingen. Hoe de verschillende elementen inhoudelijk gerealiseerd zullen worden in de toekomstige lerarenopleidingen komt aan bod in '3.2.6 Concrete invulling toekomstige lerarenopleidingen'.

3.2.1. Lerarenopleidingen op bachelor- en masterniveau met een traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers

De leraar is de sleutelfiguur voor het onderwijs. Daarom mogen en moeten we specifieke en hoge eisen stellen aan toekomstige leraren. Om deze specificiteit te beklemtonen, worden een aantal **maatregelen** genomen **die de kwaliteit en het vakmanschap zowel vakinhoudelijk als pedagogische didactisch garanderen**.

We situeren de **lerarenopleidingen op niveau 6 (bachelorniveau) en 7 (masterniveau) van de Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS)**. Dit leidt tot volgende **toekomstige lerarenopleidingen**:

- een professionele bacheloropleiding voor de leraar kleuteronderwijs,
- een professionele bacheloropleiding voor de leraar lager onderwijs,
- een professionele bacheloropleiding voor de leraar secundair onderwijs,
- een educatieve masteropleiding voor de leraar secundair onderwijs,
- een professionele bacheloropleiding of educatieve masteropleiding voor de leraar in de kunsten.

Deze toekomstige lerarenopleidingen moeten een antwoord blijven bieden op de noden van de bestaande doelgroepen. **Decretaal wordt verankerd dat iedere lerarenopleiding minimaal zal bestaan uit een traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers**. Voor zij-instromers met ervaring in een praktijkvak en maximaal een diploma secundair onderwijs wordt, in het kader van een vlotte start in een professionele bacheloropleiding, een **toeleidingstraject** aangeboden.

De meerwaarde van de toekomstige lerarenopleidingen met inbegrip van een traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers is:

- dat de toekomstige lerarenopleidingen bachelor en masteropleidingen zijn, en dus dienen te voldoen aan de Dublin Descriptoren, de decretaal verankerde niveaudecriptoren⁶ voor bachelor- en masteropleidingen en de kwaliteitseisen voor hoger onderwijs. Tevens blijven de door Vlaamse Regering goedgekeurde basiscompetenties⁷ voor leraren gelden. De keuze benadrukt ook meer dan ooit dat praktijkgericht (vak)didactisch onderzoek een taak van elke lerarenopleiding is.
- dat het opleidingsaanbod wervend wordt gemaakt voor alle potentiële studenten. Jongeren met ambitie en kunde zullen van bij de aanvang van hun studietraject in het hoger onderwijs met overtuiging kunnen kiezen voor het beroep van leraar. In de toekomst kunnen achttienjarigen ook kiezen voor een lerarenopleiding secundair onderwijs op masterniveau. Lerarenopleidingen op bachelor en masterniveau zullen tevens een positieve invloed hebben op de maatschappelijke beeldvorming over de opleiding en het beroep van leraar.

⁶ Niveaudecriptoren opleidingen leidende tot de graad van bachelor in het hoger professioneel onderwijs en niveaudecriptoren leidende tot de graag van master zoals bepaald in art. II.141. Codex Hoger Onderwijs

⁷ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de basiscompetenties van de leraren van 5 oktober 2007

- dat door het aanbieden van een traject (generatie)studenten en een traject zij-instromers de inhoud en methodologie maximaal kan worden afgestemd op de voorkennis, beginsituatie en noden van de betreffende doelgroep. Verschillende opleidingsconcepten met een passende opleidingsorganisatie verzekeren de rekrutering en gepaste opleiding van beide doelgroepen. Voor zij-instromers impliceert dit bijvoorbeeld dat de opleiding met de nodige flexibiliteit wordt aangeboden (vb. begeleiding en aanbod buiten de normale uren, modaliteiten voor afstandsonderwijs...) en gebruik maakt van aangepaste onderwijs- en leervormen (vb. met aangepast studiemateriaal voor bijvoorbeeld zelfstudie, werkplekleren, blended learning ...);
- dat binnen het niveau van respectievelijk bachelor en master de (generatie)studenten en de zij-instromers hetzelfde eindniveau behalen.

Bijkomend onderzoeken we of naast de educatieve masteropleiding voor de leraar secundair onderwijs ook een master voor basisonderwijs noodzakelijk is.

We behouden het systeem van de **LIO-baan** en onderzoeken verder het **potentieel ervan**. Het streefdoel moet zijn dat in de toekomst een LIO-baan mogelijk wordt voor elke lerarenopleiding. Tevens gaat bijzondere aandacht uit naar de kennis en vaardigheden die minimaal aanwezig dienen te zijn voordat de inservicetraining wordt aangevat in een school of instelling. Ook de omvang van de opdracht die de leraar-in-opleiding opneemt in een school of instelling dient de nodige aandacht te krijgen.

3.2.2. Onderzoek profiel onderwijs op niveau 5 VKS

Deze hervorming van de lerarenopleiding wil ook een antwoord blijven bieden voor de groep instromers met ervaring in een praktijkvak die niet voldoen aan de algemene toelatingsvoorwaarden voor hoger onderwijs en mogelijks voor een deel van de groep instromers met beroepservaring in een praktijkvak en maximaal een diploma secundair onderwijs.

In overleg met de stakeholders zullen we **onderzoeken** of er in de toekomst een **profiel binnen het onderwijs op niveau 5** moet worden ontwikkeld. De resultaten van dit onderzoek worden opgeleverd tegen april 2017. Hieraan wordt passend gevolg gegeven.

Doelstelling moet sowieso zijn dat ook mensen die vanuit de praktijk komen zich kunnen vormen tot leerkracht. Hiertoe behouden we voorlopig dan ook een traject voor zij-instromers met beroepservaring in een praktijkvak en maximaal een diploma secundair onderwijs.

3.2.3. Integratie domeinexpertise en expertise in het leraarschap

De specifieke lerarenopleidingen focussen enkel op het pedagogische aspect. Vakinhoud komt niet aan bod daar uitgegaan wordt van het feit dat deze verworven is via beroepservaring of een eerdere kwalificatie. Vakdidactiek komt onvoldoende voor in sommige specifieke lerarenopleidingen.

We stellen dat een **leraar** steeds zowel **domeinexpert (vakinhoudelijk)** als **expert in het leraarschap (pedagogisch didactisch)** is. Vanzelfsprekend kan een student die via een andere weg al één van beide verworven heeft, hiervoor vrijstellingen ontvangen en een verkort, aangepast traject volgen.

3.2.4. Specifieke inhoudelijke aandachtspunten lerarenopleidingen

Het regeerakkoord en de beleidsnota leggen ook de nadruk op het versterken van de lerarenopleiding in terreinen zoals **vakinhoudelijke kennis, didactische vaardigheden, klasmanagement, praxisonderzoek, toenemende diversiteit (zeker in een grootstedelijke context) en het inzicht krijgen in de volledige opdracht van leraar**. Veel van deze zaken komen nu al aan bod in de lerarenopleidingen, maar kunnen versterkt worden.

Taalverwerving Nederlands voor leerlingen met een andere thuistaal moet in het basisonderwijs naar een hoger niveau getild worden, onder meer door leerkrachten te versterken met betrekking tot de didactiek van Nederlands als vreemde taal.

Elke lerarenopleiding dient maximaal in te zetten op deze inhoudelijke aspecten.

3.2.5. Operationalisering basiscompetenties en beroepsprofiel

De huidige sets van basiscompetenties en het beroepsprofiel van de leraar dateren van 2007. De maatschappelijke context en dus ook deze van de lerarenopleiding zijn constant in beweging. De basiscompetenties en het beroepsprofiel zelf zijn voldoende generiek geformuleerd. Dit **beroepsprofiel** en deze **basiscompetenties** blijven ook in de toekomst het **kader voor de opleiding van leraren**. Binnen het professioneel continuüm moet duidelijk worden welke competenties, tot op welk **beheersingsniveau** op welk moment in de loopbaan bereikt moeten worden. Binnen de basiscompetenties worden de **startcompetenties** na het behalen van het diploma van leraar benoemd. Voor de concrete invulling/interpretatie van het beroepsprofiel en de basiscompetenties kunnen de lerarenopleidingen en het afnemend veld met elkaar in dialoog gaan, dit met het oog op de leraar van de toekomst.

Daarnaast moet er ook duidelijkheid komen over de verhouding tussen de basiscompetenties en de domeinspecifieke leerresultaten van de lerarenopleidingen.

Om dit en het definiëren van de beheersingsniveaus te faciliteren, wordt een werkgroep⁸ opgericht. In deze werkgroep zitten minimaal vertegenwoordigers van de onderwijsverstrekkers, lerarenopleidingen en de administratie. Deze werkgroep rapporteert tegen 1 januari 2017.

Meerwaarde van deze oefening is dat duidelijk wordt welk beheersingsniveau voor welke competenties aan het einde van een opleiding behaald dienen te worden. Hierdoor wordt ook duidelijk waarop verder ingezet dient te worden bij de aanvang van het beroep en de verdere professionalisering tijdens het beroep. Door een dergelijk continuüm te realiseren zal de kwaliteit van de leerkrachten ook meer gegarandeerd zijn.

3.2.6. Concrete invulling toekomstige lerarenopleidingen

In de voorgaande hoofdstukken werd reeds aangegeven hoe garanties zullen worden ingebouwd met betrekking tot de kwaliteit van de lerarenopleidingen. Dit uit zich onder andere in het organiseren van lerarenopleidingen op bachelor en masterniveau die gevat zullen zijn door het

⁸ Met de sociale partners wordt bekeken hoe zij wensen te participeren aan de in deze conceptnota genoemde werkgroepen.

kwaliteitszorgstelsel van het hoger onderwijs, maar ook door de keuze om domeinexpertise en expertise in het leraarschap te definiëren als twee componenten van de lerarenopleidingen.

Het geheel van deze keuzes maakt dat de toekomstige lerarenopleidingen inhoudelijk aangepast of nieuw ingevuld dienen te worden. Op **Vlaams niveau** wensen we de aanwezige expertise in te zetten door in overleg met de stakeholders een aantal **krijtlijnen** te definiëren met betrekking tot de inhoud van de lerarenopleidingen. Daartoe worden **werkgroepen** ingericht die zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de onderwijsverstrekkers, de betrokken lerarenopleidingen en het departement O&V. Het is de autonomie en verantwoordelijkheid van de aanbieders om binnen deze krijtlijnen hun lerarenopleidingen vervolgens vorm te geven.

3.2.6.1. Professionele bachelors kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs

Voor deze opleidingen betreft het in de eerste plaats **inhoudelijke aanpassingen** aan het curriculum cfr de elementen opgenomen in '3.2.4 Specifieke inhoudelijke aandachtspunten lerarenopleidingen'.

In de bachelor secundair onderwijs kiezen studenten vandaag vrij twee onderwijsvakken. De te verwerven kennis van de te onderwijzen vakinhouden en de daarbij horende vakdidactieken liggen daardoor soms ver uit elkaar, waardoor het niet evident is om in beide voldoende diepgang te bereiken binnen de 180 studiepunten. Daarnaast bevordert deze keuzevrijheid niet steeds een optimale inzetbaarheid van de afgestudeerde. Voor de bachelor secundair onderwijs wordt onderzocht hoe, door het meer samenbrengen van verwante inhouden in het curriculum, ruimte gemaakt kan worden voor onder andere verdere inhoudelijke verdieping en vakdidactiek. Hierdoor kunnen toekomstige leraren inhoudelijk en didactisch beter opgeleid worden en beter inzetbaar zijn.

Daarnaast moet geïnvesteerd worden in het opzetten van **flexibele trajecten** voor zij-instromers en toeleidingstrajecten voor zij-instromers met ervaring in een praktijkvak en maximaal een diploma secundair onderwijs. Daarbij wordt verder gebouwd op de bestaande expertise binnen de SLO's van de CVO's. In de bachelor secundair onderwijs omvatten de trajecten voor zij-instromers met minimaal een bachelordiploma 60 studiepunten, waarvan 30 studiepunten praktijk.

Bovenstaande elementen worden uitgewerkt door een werkgroep tegen 1 januari 2017.

3.2.7. Educatieve master voor de leraar secundair onderwijs

De **educatieve master** voor de leraar secundair onderwijs zal **maximaal 120 studiepunten** tellen, waarvan 60 studiepunten aan de component leraar worden besteed. Deze 60 studiepunten bevatten onder andere 30 studiepunten praktijkcomponent. In academische bachelors kunnen voorafgaand aan de educatieve master educatieve keuzevakken ingericht worden. Dit kan een eerste opstap zijn naar de educatieve master en het leraarschap.

We onderzoeken de wenselijkheid van de inrichting van een educatieve master voor de leraar secundair onderwijs voor een **clustering van masteropleidingen**. Per clustering wordt de onderwijsbevoegdheid bepaald.

Er moet ook geïnvesteerd worden in het opzetten van **flexibele trajecten** voor zij-instromers. Dit moet gebeuren met inbreng van de expertise van SLO's van de CVO's. De trajecten voor zij-instromers met een masterdiploma omvatten 60 studiepunten waarvan 30 studiepunten praktijk.

De concrete invulling (vb. aandeel blok vakdidactiek, onderzoek, invulling masterproef, clustering, trajecten voor zij-instromers, realiseren bepalingen Regeerakkoord cfr '3.2.4 Specifieke inhoudelijke aandachtspunten lerarenopleidingen', enz.) incl. de onderwijsbevoegdheid in het secundair onderwijs zal worden uitgewerkt door een werkgroep tegen 1 januari 2017.

Voor houders van de diploma's professionele bacheloropleiding voor de leraar kleuteronderwijs, professionele bacheloropleiding voor de leraar lager onderwijs, professionele bacheloropleiding voor de leraar secundair onderwijs en de professionele bachelor na bacheloropleidingen in onderwijs worden in het kader van professionalisering aantrekkelijke **zalmtrajecten** uitgewerkt naar een master in de pedagogische wetenschappen, master in de onderwijskunde en aanverwante masters.

3.2.7.1. Professionele bachelor en educatieve master in de kunsten

De **educatieve master in de kunsten** zal **maximaal 120 studiepunten** tellen, waarvan 60 studiepunten aan de component leraar worden besteed. Deze 60 studiepunten bevatten onder andere 30 studiepunten praktijkcomponent. In academische bachelors kunnen voorafgaand aan de educatieve master educatieve keuzevakken ingericht worden. Dit kan een eerste opstap zijn naar de educatieve master en het leraarschap.

Voor de lerarenopleiding die volgt op de professionele bachelor in de kunsten (vb. dans, pop en rock, musical, ...) zal een aangepast traject worden uitgewerkt. Dit traject zal zowel toegankelijk zijn voor afgestudeerden van de bacheloropleiding als voor kunstenaars zonder bachelorgraad, maar met professionele ervaring in de discipline. Voor het bepalen van de toelating tot de lerarenopleiding zal voor deze laatste groep de professionele ervaring de doorslag geven. Een artistieke toelatingsproef lijkt dan ook niet noodzakelijk.

Er moet ook geïnvesteerd worden in het opzetten van **flexibele trajecten** voor zij-instromers. De trajecten voor zij-instromers met minimaal een bachelordiploma omvatten 60 studiepunten waarvan 30 studiepunten praktijk.

De concrete invulling, incl. een voorstel van onderwijsbevoegdheid in het leerplichtonderwijs en het DKO, wordt uitgewerkt door een werkgroep tegen 1 januari 2017.

3.2.8. Kwaliteitszorgstelsel hoger onderwijs

De toekomstige lerarenopleidingen zullen op termijn volledig onder het geldende kwaliteitszorgstelsel van het hoger onderwijs vallen. Afhankelijk van de uitkomst van de decretale evaluatie van het huidige kwaliteitszorgstelsel kan dit betekenen dat de hogescholen en universiteiten zelf instaan voor de interne kwaliteitszorg van de onderwijsactiviteiten. Dit zou dan ook betekenen dat deze opleidingen zullen worden meegenomen in het stelsel van instellingsreviews. De hogeronderwijsinstellingen voeren daarbij zelf de regie van de borging van de kwaliteit van de lerarenopleidingen.

De toekomstige lerarenopleidingen zullen evenwel verschillen van de huidige. Dit is zeker het geval voor de **educatieve masteropleidingen** die op dit ogenblik nog niet bestaan en nog volledig zullen uitgebouwd worden. Het gaat over nieuwe opleidingen. Om vanaf het begin de kwaliteit van deze opleidingen te garanderen is het aangewezen dat deze opleidingen de **toets nieuwe opleiding** bij de NVAO doorlopen alvorens de opleiding aangeboden wordt.

De **bacheloropleidingen** voor leraar kleuteronderwijs, voor leraar lager onderwijs en voor leraar secundair onderwijs zijn op dit ogenblik reeds meegenomen in het stelsel van de instellingsreview. Afhankelijk van de uitkomst van de decretale evaluatie van het huidige

kwaliteitszorgstelsel kan dit betekenen dat ze vrijgesteld zijn van opleidingsvisitaties. De huidige opleidingen worden inhoudelijk versterkt. Zij moeten namelijk verder inzetten op vakinhoud en -didactiek, op de noodzakelijke didactische vaardigheden en klasmanagement. Tevens moeten trajecten voor zij-instromers uitgewerkt worden. Hierbij zal een **externe kwaliteitscheck** gericht op de versterking van deze lerarenopleidingen en op de uitbouw van het traject voor de zij-instromers georganiseerd worden.

Doordat de toekomstige lerarenopleidingen zullen vallen onder het kwaliteitszorgstelsel van hoger onderwijs zullen deze opleidingen getoetst worden op hun conformiteit met de door de Vlaamse Regering goedgekeurde basiscompetenties, de Dublin Descriptoren en de kwaliteitseisen voor hoger onderwijs.

3.3. Transitie lerarenopleidingen en landschap

In het kader van transparantie en het realiseren (organisatorisch en inhoudelijk) van deze toekomstige lerarenopleidingen op bachelor- en masterniveau wordt nu reeds de keuze gemaakt om decretaal de eindverantwoordelijkheid en onderwijsbevoegdheid toe te kennen aan de hogescholen voor de lerarenopleidingen op bachelorniveau, de universiteiten voor de lerarenopleidingen op masterniveau en de School of Arts voor de leraren in de kunsten en dit tegen 1 september 2019. De expertise van de CVO's waarborgen we maximaal. Ze krijgt vorm in een nieuw project waarin kennis en expertise van de huidige aanbieders samenkomt.

3.3.1. *Timing transitie*

Deze hervorming vraagt de nodige tijd. Er moeten afspraken gemaakt en structuren opgezet worden tussen de CVO's, hogescholen en universiteiten. Ook moeten de toekomstige opleidingen en trajecten uitgewerkt worden en zijn decretale stappen nodig om zo spoedig mogelijk duidelijkheid te creëren (personeel, aanbod, financiering,...).

Uiterlijk **1 september 2019** is een realistische timing voor het afronden van de transitie van de lerarenopleidingen en het landschap. Dit impliceert dat de specifieke lerarenopleidingen aan de CVO's en universiteiten ophouden te bestaan per 31 augustus 2019. Overgangsmaatregelen worden uitgewerkt voor cursisten/studenten die een reeds gestarte specifieke lerarenopleiding nog niet hebben afgerond. Overgangsmaatregelen en bewarende maatregelen inzake personeelsaangelegenheden worden uitgewerkt, waaronder een tijdelijke benoemingsstop in de SLO-opleidingen, in functie van een optimale transitie. De toekomstige lerarenopleidingen worden door de hogescholen en de universiteiten voor het eerst aangeboden per 1 september 2019. Vanaf dat ogenblik dragen de hogescholen en de universiteiten de eindverantwoordelijkheid voor de opleidingen.

3.3.2. *Onderwijsbevoegdheid*

De artikelen II.78 tot en met II.101 leggen voor de hogescholen en de universiteiten de onderwijsbevoegdheid vast voor de bachelor- en masteropleidingen (studiegebied – arrondissementen, vestigingen). De concrete vestigingsplaatsen worden vermeld in het besluit van de Vlaamse Regering tot vastlegging van de lijst van de bachelor- en masteropleidingen die per instelling worden aangeboden in het hoger onderwijs in Vlaanderen. De huidige geïntegreerde lerarenopleidingen aangeboden door de hogescholen zijn opgenomen in deze lijst. Deze opleidingen vallen onder de reguliere regeling inzake aanbieden van nieuwe opleidingen, naamswijzigingen, veranderen van vestigingsplaatsen,...

De specifieke lerarenopleidingen aangeboden door de hogescholen en de universiteiten worden op dezelfde vestigingsplaatsen aangeboden als de bachelor- en masteropleidingen⁹. Zij zijn niet opgenomen in een lijst. Er zijn geen decretale bepalingen inzake naamgeving van deze opleidingen. Met uitzondering voor de SLO's na een professionele bacheloropleiding (zie artikel II.122, §1 van de Codex Hoger Onderwijs), zijn er ook geen regelingen voor het aanbieden van nieuwe, bijkomende SLO's.

Voor wat de SLO's aan de CVO's betreft is de onderwijsbevoegdheid vastgelegd in een bijlage bij het decreet volwassenenonderwijs. Deze lijst is niet meer geactualiseerd sinds 2007. Er zijn geen nieuwe instellingen bijgekomen, maar er hebben wel fusies plaatsgegrepen. Als een CVO onderwijsbevoegdheid heeft voor een opleiding, dan mag ze deze op al haar erkende vestigingsplaatsen aanbieden. Voor de SLO's is de mogelijkheid om nieuwe opleidingen aan te bieden sinds enkele jaren stopgezet, maar CVO's kunnen wel een SLO naar een ander centrum overhevelen, indien dat andere centrum al onderwijsbevoegdheid voor de SLO had.

Uiterlijk per 1 september 2019 bieden de **hogescholen de bacheloropleidingen aan voor de leraar kleuteronderwijs, voor de leraar lager onderwijs en voor de leraar secundair onderwijs**. Binnen de **Schools of Arts** bieden zij ook de **bacheloropleiding aan voor de leraar in de kunsten, en/of de educatieve masteropleiding voor de leraar in de kunsten**. Deze opleidingen zullen allen een **traject hebben voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers**. De hogescholen krijgen uiterlijk 1 september 2019 **onderwijsbevoegdheid** voor beide trajecten ((generatie)studenten en zij-instroom) op die vestigingsplaatsen waar de hogescholen in het academiejaar 2015-2016 onderwijsbevoegdheid hebben voor de huidige lerarenopleidingen. In een eerste fase is het niet de bedoeling dat het aanbod voor zij-instromers uitsluitend gecentraliseerd wordt op de vestigingsplaatsen van de hogescholen. Evenmin is het de bedoeling dat er een verdere versnippering van het aanbod optreedt. Decretaal zal de mogelijkheid gecreëerd worden om de hogescholen het traject voor zij-instromers te laten inrichten op de vestigingsplaatsen (cfr academiejaar 2015-2016) van de SLO's van CVO's. Daarbij moet ook de keuzevrijheid van deze studenten gegarandeerd blijven. Op de vestigingsplaatsen van SLO's van CVO's krijgen hogescholen geen onderwijsbevoegdheid voor het traject (generatie)studenten. Dit alles neemt niet weg dat de hogescholen stappen kunnen ondernemen om het aanbod te optimaliseren, zodat ze voldoende schaalgrootte en kritische massa creëren.

Het traject zij-instroom wordt prioritair vormgegeven door de integratie van een SLO van een CVO in een hogeschool. Wanneer dit omwille van het landschap van de CVO's niet mogelijk is, verwerven de hogescholen die momenteel een geïntegreerde lerarenopleiding aanbieden, naast het traject (generatie)studenten ook bevoegdheid voor het traject zij-instromers. De onderwijsbevoegdheid voor deze opleiding(en) inzake lesplaatsen blijft dan evenwel beperkt tot de huidige onderwijsbevoegdheid (vestigingsplaatsen) van de hogeschool.

⁹ Art. II.112. §1. Een hogeschool kan voor de professioneel gerichte bacheloropleidingen een specifieke lerarenopleiding aanbieden mits goedkeuring door de Vlaamse Regering van een strategisch beleidsplan van een Expertisenetwerk of regionaal platform dat de organisatie en ontwikkeling van de specifieke lerarenopleidingen en de kwaliteitszorg beschrijft, zoals vermeld in artikel II.115.

§2. Hogescholen kunnen voor de afgestudeerden van de masteropleidingen in de studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst of in het studiegebied Muziek en podiumkunsten, een specifieke lerarenopleiding aanbieden.

§3. Universiteiten kunnen voor de afgestudeerden van de masteropleidingen een specifieke lerarenopleiding aanbieden, die leidt tot het diploma van leraar.

Uiterlijk per 1 september 2019 bieden de **universiteiten masteropleidingen aan voor de leraar secundair onderwijs**. Dit zijn nieuwe opleidingen die nog volledig moeten uitgebouwd worden. Ook deze opleidingen zullen een **traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers** inrichten. De universiteiten krijgen uiterlijk 1 september 2019 **onderwijsbevoegdheid** voor beide trajecten ((generatie)studenten en zij-instroom) op die vestigingsplaatsen waar de universiteit in het academiejaar 2015-2016 onderwijsbevoegdheid heeft voor de huidige specifieke lerarenopleidingen. Hier gelden eveneens dezelfde argumenten van fijnmazigheid, keuzevrijheid en versnippering.

Conform de huidige regelgeving inzake nieuwe opleidingen zou een educatieve master zowel een toets macrodoelmatigheid door de Commissie Hoger Onderwijs als een toets nieuwe opleiding door de NVAO met succes moeten doorlopen. Door de integratie van de bestaande SLO's van de CVO's in de hogeronderwijsinstellingen, de voorziene samenwerking tussen de hogescholen en universiteiten en de eventuele herschikkingen ten gevolge van deze operatie, achten we macrodoelmatigheid aanwezig en is deze toets niet vereist (zie ook punt Kwaliteitszorgstelsel Hoger Onderwijs.). Decretaal zal hier de mogelijkheid gecreëerd worden om de universiteiten het traject voor zij-instromers te laten inrichten op de vestigingsplaatsen (cfr academiejaar 2015-2016) van de SLO's van CVO's. Daarbij moet ook de keuzevrijheid van deze studenten gegarandeerd blijven. Op de vestigingsplaatsen van SLO's van CVO's krijgen universiteiten geen onderwijsbevoegdheid voor het traject (generatie)studenten. Ook kunnen de universiteiten stappen ondernemen om het aanbod te optimaliseren, zo creëren ze voldoende schaalgrootte en kritische massa.

De CVO's verliezen per 1 september 2019 de onderwijsbevoegdheid voor lerarenopleidingen.

3.3.3. *Organisatiemodel lerarenopleidingen - Nieuw Project*

Een **toekomstig organisatiemodel** van de lerarenopleidingen moet minimaal uitgaan van volgende bepalingen.

- **onderwijsbevoegdheid en eindverantwoordelijkheid** voor de **hogescholen** voor de bacheloropleidingen leraar kleuteronderwijs, leraar lager onderwijs en leraar secundair onderwijs; voor de **Schools of Arts** voor de bacheloropleiding leraar in de kunsten, en/of de educatieve masteropleiding leraar in de kunsten en voor de **universiteiten** voor de masteropleidingen leraar secundair onderwijs;
- De versterking, verruiming en samenwerking tussen opleidingen op bachelor- en masterniveau met **afzonderlijke trajecten (regie en concept) voor de (generatie)studenten en voor de zij-instromers**;
- De te realiseren integratie van de expertise van de huidige aanbieder is de basis om binnen de toekomstige lerarenopleidingen tot een '**nieuw project**' te komen. Gelijkwaardigheid van de expertise van de huidige partner staat hierbij centraal;
- Het stimuleren van een **samenwerking tussen de hogescholen en universiteiten** in het kader van de lerarenopleidingen;
- de mogelijkheid om schaalvergroterend te werken;
- het delen van infrastructuur en dienstverlening;
- een **positief toekomstig project** voor het secundair volwassenenonderwijs binnen een conceptnota **volwassenenonderwijs**. De SLO-afdelingen hebben binnen de centra voor volwassenenonderwijs een belangrijk aandeel. Ze zijn bovendien vaak ingebed in de

ruimere CVO-structuur. Bij wijziging van bestemming voor de CVO SLO heeft dit ook een belangrijke impact voor het CVO als geheel zowel naar personeel (onderwijzend, bestuurs- en ondersteunend) als naar organisatie (financiële draagkracht).

Uiterlijk tegen **juni 2016** dient uitgeklaard te worden welke **organisatiemodellen** haalbaar zijn rekening houdende deze bepalingen. Een eerste mogelijk model gaat uit van een integratie van de SLO van het CVO in een hogeschool. Andere modellen van samenwerking worden verder onderzocht onder andere de mogelijke integratie van de SLO's van de CVO's in de universiteiten.

3.3.3.1. Eerste mogelijk organisatiemodel

Een eerste voorstel van model gaat uit van een integratie van de SLO van het CVO in een hogeschool. Dit model van integratie impliceert het volgende:

- Het deel SLO van de CVO's integreert in de hogescholen. De hogescholen werken dan samen met de collega's vanuit de SLO's aan een aanbod voor (generatie)studenten en zij-instromers voor lerarenopleidingen op bachelorniveau. Deze integratie impliceert het integraal opnemen van het personeel van de CVO's verbonden aan een SLO.
- Tegelijk gaat de hogeschool een samenwerking aan met minstens een universiteit in het kader van:
 - de gedeeltelijke organisatie door de hogescholen van de lerarenopleidingen op masterniveau in opdracht van de universiteiten. Gedacht wordt aan bijvoorbeeld didactiek en stage/praktijk. De andere delen worden ingericht door de universiteiten. Samen realiseren ze een coherente, complete en integrale lerarenopleiding op masterniveau. De eindverantwoordelijkheid over en de diplomabevoegdheid voor de masteropleidingen blijft geheel bij de universiteiten liggen;
 - De gezamenlijke organisatie van praktijkgericht (vak)didactisch onderzoek;
 - het creëren van synergie tussen de toekomstige lerarenopleidingen van de hogescholen en van de universiteiten.

Bovenstaande voorstel van organisatiemodel vraagt volgende garanties:

- De decretale verankering van de samenwerking tussen de hogescholen en universiteiten en de tegenprestatie die de universiteiten leveren ten aanzien van de hogescholen gezien het feit dat de hogescholen het integrale personeelsbestand SLO van de CVO's opnemen en hogescholen niet alleen belast kunnen worden met een mogelijk sociaal passief;
- De decretale verankering van de realisatie van praktijkgericht (vak)didactisch onderzoek in een samenwerking tussen universiteiten en hogescholen;
- Het uitwerken van afspraken met betrekking tot financiering van de opgenomen opdrachten door respectievelijk de hogescholen en universiteiten in de organisatie van de lerarenopleidingen en decretale verankering van deze principes;

3.3.4. Financiële ondersteuning van de transitie

Bij de start van de legislatuur werd beslist om de ondersteuning van de lerarenopleidingen te herdenken en een nieuwe methodologie te ontwikkelen ter vervanging van de werking van de

expertisenetwerken/regionaal platform en het innovatiefonds. Deze middelen zetten we in om de transitie inhoudelijk te ondersteunen.

3.4. Vlaanderenbreed netoverschrijdend stageregistratiesysteem

Binnen de lerarenopleiding neemt de stage een belangrijke plaats in. In de stage komen de lerarenopleiding en het werkveld samen. De organisatie daarvan is dan ook een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de lerarenopleidingen en het werkveld. Een werkbaar Vlaanderenbreed model dat vraag en aanbod samenbrengt en minder planlast genereert, is een meerwaarde voor zowel de lerarenopleidingen als de onderwijsverstrekkers.

Vlaanderen kent op vandaag reeds een aantal goed uitgebouwde stageregistratiesystemen. Op vraag van de sector en vertrekkende van de bestaande expertise werd op 2 juli 2015 aan Mentorant en Stageaanvraag.be een subsidie toegekend van samen 70.000 euro met onder andere als doel het uitbouwen van een net- en niveauoverstijgend Vlaanderenbreed stageregistratiesysteem.

Op 1 december 2015 dienden Mentorant en Stageaanvraag.be conform de bepalingen van het Ministerieel Besluit samen een tussentijdsverslag in. Het tussentijds verslag bevat een stappenplan, inclusief timing en kostenraming voor de ontwikkeling van een Vlaanderenbreed stageregistratiesysteem. In de periode september 2015-december 2015 hebben beide systemen met deze subsidie het volgende gerealiseerd:

- de doelstellingen en randvoorwaarden voor een Vlaanderen-breed stageregistratiesysteem uitgeklaard;
- een stuurgroep en een technische werkgroep samengesteld die - op basis van ervaring uit het verleden – over de nodige expertise beschikken om een eengemaakt systeem te ontwikkelen;
- een voorstel van te gebruiken terminologie en een voorstel van gebruikersovereenkomst voor het systeem opgesteld;
- de bouwstenen opgesomd die nodig zijn voor het systeem;
- de toekomstige procedure die moet doorlopen worden voor een stageaanvraag uitgeklaard;
- communicatielijnen en rechtenprofielen uitgewerkt voor het stageregistratiesysteem;
- een gedetailleerde planning en begroting voor de uitbouw van het stageregistratiesysteem;
- Daarnaast zijn de systemen Mentorant en stageaanvraag.be operationeel gebleven.

Op basis van de analyse van het tussentijdsverslag worden verschillende opties en hun financiële consequenties bekeken met als finaal doel het realiseren van een ééngemaakt systeem voor stages in het secundair onderwijs.

De diverse eindgebruikers van het systeem zullen op gepaste wijze betrokken worden bij de ontwikkeling van dit systeem. Dit zal onder meer gebeuren aan de hand van klankbordgroepen en infosessies.

De uitbouw van een Vlaanderenbreed stageregistratiesysteem faciliteert lerarenopleidingen en onderwijsverstrekkers maar ontslaat hen niet van hun gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het organiseren van stages.

3.5. Regelgevend kader hoger onderwijs

De **geldende regelgeving** inzake studentenaangelegenheden (studentenvoorzieningen, studietoelage en studiegelden), personeelsaangelegenheden en financiering van de lerarenopleidingen zal per 1 september 2019 deze van het **hoger onderwijs** worden. Voor deze drie componenten wordt maximale afstemming gezocht met de conceptnota 'Uitbouw van het Hoger Beroepsonderwijs'.

4. VERDERE STAPPEN EN TIMING

2016	Opstart werkgroep(en) die volgende thema's uitklaren: - Consensus organisatiemodel(len) toekomstige lerarenopleidingen (tegen juni 2016) - Bepalen beheersingsniveaus basiscompetenties (tegen september 2016) - Concrete invulling Professionele bachelors kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs (tegen januari 2017) - Concrete invulling Educatieve master voor de leraar secundair onderwijs (tegen januari 2017) - Concrete invulling Professionele bachelor en educatieve master in de kunsten (tegen januari 2017) - Onderzoek onderwijsprofiel niveau 5 (tegen april 2017) Pilot verplichte niet-bindende toelatingsproef bij huidige eerstejaarsstudenten + eerste toets bij pas ingeschreven studenten (start academiejaar 2016-2017)
2017	Verplichte niet-bindende toelatingsproef voor potentiële studenten (voor academiejaar 2017-2018) Legistiek traject (decreet betreffende de hervorming van de lerarenopleiding)
2018	Bespreking en goedkeuring decreet Toets Nieuwe Opleiding voor educatieve masters voor de leraar secundair onderwijs, bachelor of educatieve masters voor leraar in de kunsten
2019	Start nieuw systeem: - Start trajecten zij-instromers en toeleidingstraject Voor zij-instromers met ervaring in een praktijkvak en maximaal een diploma secundair onderwijs voor de bacheloropleidingen tot leraar - Start Educatieve masters leraar secundair onderwijs met traject (generatie)studenten en traject zij-instromers - Start bachelor en educatieve master leraar in de kunsten met traject (generatie)studenten en traject zij-instromers Evaluatie verplichte niet-bindende toelatingsproef
2020	Externe kwaliteitscheck bacheloropleidingen tot leraar

5. VOORSTEL VAN BESLISSING VLAAMSE REGERING

Op Voorstel van beslissing van de Vlaamse Regering

Deze conceptnota heeft geen budgettaire consequenties.

De Vlaamse Regering gaat akkoord met de principes in deze conceptnota en belast de minister, bevoegd voor Onderwijs met de verdere uitwerking ervan.

Hilde CREVITS

Viceminister-president van de Vlaamse Regering

Vlaams minister van Onderwijs

6. BIJLAGEN

6.1. Niveaudescriptoren cfr art.II.141. Codex Hoger Onderwijs

In de opleidingen leidend tot de graad van bachelor in het hoger professioneel onderwijs:

- a) het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- b) het beheersen van de algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- c) het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar;

In de opleidingen leidend tot de graad van master:

- a) het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- c) een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in 1 of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;
- d) hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.